

Н.А. ХАДЖИНОВА (Київ)

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ САНАТОРІЇВ ПРОТИТУБЕРКУЛЬОЗНОГО ПРОФІЛЮ, ПІДПОРЯДКОВАНИХ МОЗ УКРАЇНИ

Міністерство охорони здоров'я України

Наведено статистичні дані щодо захворюваності дитячого населення України на туберкульоз та організації їх санаторно-курортного лікування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: діти, туберкульоз, санаторно-курортне лікування.

Незважаючи на тенденцію до зниження показників захворюваності на туберкульоз та смертності від цієї хвороби, епідемічна ситуація з туберкульозу в Україні все ще залишається складною. В Україні щорічно виявляється понад 30 тис. хворих на туберкульоз, до 3,5% з яких становлять діти [1-5].

В умовах високого рівня поширеності туберкульозу в Україні забезпечення дітей протитуберкульозним лікуванням в умовах санаторію набуває все більшої актуальності [4].

Мета роботи: вивчити рівні захворюваності на туберкульоз і поширеності даної патології серед дітей та організацію їм санаторно-курортного лікування.

Матеріали і методи: статистичний – вивчалися дані галузевої статистики за 2007–2011

роки та оперативного контролю діяльності дитячих санаторіїв протитуберкульозного профілю.

Результати дослідження та їх обговорення. Вивчено дані щодо рівнів захворюваності та поширеності туберкульозу у дітей за 2007 та 2011 рр. (табл. 1).

Відповідно до статистичних показників здоров'я населення та дітей до 17 років з 2007 р. по 2011 р. показник захворюваності, кількості хворих на всі активні форми туберкульозу, не дивлячись на стабілізацію показників, залишається на високому рівні. У зв'язку з цим одним з пріоритетних напрямків роботи з організації охорони здоров'я є організація якісного лікування, у тому числі санаторно-курортного етапу. Дані про структуру пролікованих хворих за місцем лікування наведено в табл. 2.

Таблиця 1. Захворюваність, поширеність та інвалідизація дитячого населення внаслідок туберкульозу за 2007 і 2011 рр.

Показник	2007 рік		2011 рік	
	абс.	на 100 тис. нас.	абс.	на 100 тис. нас.
Захворюваність на всі форми активного туберкульозу серед дітей віком 0–17 років включно	1242	14,7	981	12,1
Кількість хворих на вперше діагностований туберкульоз серед дітей віком 0–17 років включно в Україні	1224	14,3	937	11,7
Кількість хворих на туберкульоз, які знаходяться на обліку в протитуберкульозних закладах України	498643	1073,1	460 219	1009,3
Контингент хворих на всі форми активного туберкульозу	93195	200,6	70725	155,1
Контингент дитячого населення віком 0–17 років включно, хворого на всі форми активного туберкульозу	1783	20,9	1 136	14,2
Показники первинної інвалідності внаслідок туберкульозу	7703	2,9	6665	2,4

Із наведених в табл. 2 даних видно, що серед вперше виявлених хворих структура пролікованих в 2010 р. та 2011 р. за місцем лікування практично не змінилася. Найбільша частка була про-

лікована в лікарнях (82,8% та 82,1% відповідно), до 5% лікується в денних стаціонарах та в межах 10% проходить санаторно-курортне лікування. Із загальної кількості хворих у 2011 р. порівняно з 2010 р. частка тих, хто отримав стаціонарне лікування, збільшилася на 5,4% і склала

Таблиця 2. Лікарняна та санаторна допомога хворим на туберкульоз у закладах охорони здоров'я системи МОЗ України

Кількість пролікованих хворих із числа вперше виявлених хворих на туберкульоз (I та III категорії обліку), %						Кількість пролікованих хворих із числа хворих на всі форми активного туберкульоз до середньорічної їх кількості, %					
2010			2011			2010			2011		
у лікарнях	у денних стаціонарах	у санаторіях	у лікарнях	у денних стаціонарах	у санаторіях	у лікарнях	у денних стаціонарах	у санаторіях	у лікарнях	у денних стаціонарах	у санаторіях
82,8	4,6	10,8	82,1	4,8	9,9	69,0	3,9	7,3	74,4	4,3	7,6

74,4%. Частка тих, хто отримав санаторно-курортне лікування, залишається практично незмінною – в межах 7%.

Розглянемо організацію санаторно-курортного лікування хворих на туберкульоз. Мережа санаторно-курортних закладів системи охорони здоров'я забезпечує санаторно-курортне лікування хворих на туберкульоз всіх вікових груп. Це санаторно-курортні заклади, які утримуються за рахунок державного бюджету та підпорядковані МОЗ України, та санаторії, що підпорядковані МОЗ АР Крим, управлінням охорони здоров'я обласних (міських) держадміністрацій та утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Підпорядковані МОЗ санаторії працюють на виконання законів України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", "Про охорону дитинства" та "Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз", утримуються відповідно до ст. 87 Бюджетного кодексу України за рахунок бюджетних коштів, фінансуються відповідно до бюджетних програм "Санаторне лікування хворих на туберкульоз та дітей та підлітків з соматичними захворюваннями".

За 2011 р. заплановані показники санаторіями МОЗ для лікування хворих на туберкульоз виконано по загальному фонду в середньому на 97,6%, проліковано 50 021 хворого (у 2010 р. 48299 осіб), з урахуванням спеціального фонду – 53136 хворих.

При організації санаторно-курортного лікування хворих безоплатними путівками забезпечується пільгова категорія: хворі діти із числа дітей-сиріт, напівсиріт, діти, позбавлені батьківського піклування, діти-інваліди та інваліди по захворюванню на туберкульоз, діти, постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи, діти військовослужбовців та працівників правоохоронних органів, які загинули під час виконання службових обов'язків, діти загиблих шахтарів, діти з малозабезпечених та багатодітних сімей. Путівки до спеціалізованих дитячих санаторіїв видаються в плановому порядку відповідно до черги санаторно-курортною відбірковою комісією ЗОЗ за місцем диспансерного нагляду дітей.

З метою забезпечення стабільної роботи санаторіїв, доступного та пропорційного забезпе-

чення хворих санаторним лікуванням протягом року щорічно планується розподіл місць та поточний ремонт. У 2011 р. направлення хворих в санаторії МОЗ була організовано відповідно до впровадженого наказу від 29.12.2010 № 1174 "Про затвердження структури ліжкового фонду спеціалізованих (спеціальних) санаторіїв МОЗ туберкульозного профілю та планів розподілу місць в них на 2011 рік". Цим наказом врахована потреба органів охорони здоров'я у кількості місць в санаторіях МОЗ для лікування хворих на туберкульоз, регламентована кількість місць, які виділяються на Міністерство АР Крим та управління охорони здоров'я помісячно, що дає змогу пропорційного забезпечення хворих санаторно-курортним лікуванням, а також покращання доступності хворих до нього.

Наказом від 20.12.2011 р. № 940 "Про затвердження Плану розподілу місць в спеціалізованих (спеціальних) санаторіях МОЗ України на 2012 рік" регламентована аналогічна організація лікування хворих в санаторіях.

Міністерством постійно регулюється питання раціонального використання природних лікувальних ресурсів санаторіями відповідно до потреб хворих з метою підвищення доступності хворих до санаторно-курортного лікування шляхом розширення потужностей ліжкового фонду відповідно до показників стану здоров'я дітей.

У зв'язку із реорганізацією державного закладу "Спеціалізований (спеціальний) санаторій "Ірпінь" регламентовано роботу зазначеного закладу в умовах його реорганізації (переведення 100 ліжок у склад санаторіїв "Спеціалізований (спеціальний) санаторій "Старий Крим" та "Спеціалізований (спеціальний) санаторій "Долоси" Міністерства охорони здоров'я України") наказом МОЗ від 29.04.2011 № 246 "Про удосконалення відбору та санаторного лікування хворих в державному закладі "Спеціалізований (спеціальний) санаторій "Ірпінь" Міністерства охорони здоров'я України".

Разом з тим Міністерство впроваджує заходи щодо якісного використання ліжкового фонду наявних санаторіїв.

Міністерством контролюється використання путівок санаторіїв МОЗ органами управління охороною здоров'я, що впроваджено наказом

від 07.07.2009 № 488 “Про створення постійно-діючої комісії з контролю за ефективним використанням санаторних путівок в санаторних закладах МОЗ України” із змінами, шляхом щоквартального аналізу інформації з санаторіїв та областей щодо направлених хворих за показаннями на лікування відповідно до кількості виділених путівок до територіальних управлінь охорони здоров'я, а також щодо направлення пільгової категорії хворих, які знаходяться на диспансерному обліку і потребують санаторно-курортного лікування.

З метою удосконалення якості санаторно-курортної допомоги впроваджуються нові методи лікування та діагностики, особлива увага приділяється співпраці санаторно-курортних закладів МОЗ з науково-дослідними інститутами, кафедрами медичних університетів. Всі санаторії МОЗ мають та розширюють взаємодію з профільними установами. Медичний персонал постійно працює над підвищенням свого професійного та кваліфікаційного рівня, займається науково-практичною роботою, освоює нові методи лікування та діагностики.

До санаторних закладів МОЗ України протитуберкульозного профілю для дорослих протягом 2011 р. поступило на санаторно-курортне лікування 20562 хворих на туберкульоз та осіб з груп ризику.

У спеціалізованих (спеціальних) санаторіях протитуберкульозного профілю для дорослого населення отримують санаторне лікування хворі 5 категорії з неактивною формою перебігу туберкульозу (групи 5.1, 5.2 контингентів протитуберкульозних диспансерів) із супутньою патологією відповідно до спеціалізації санаторіїв. Для лікування активних форм туберкульозу органів дихання у дорослих визначений санаторій “Старий Крим” та санаторій “Барвінок”. Санаторій ім. А.П. Чехова призначений також і для лікування працівників протитуберкульозних закладів.

Із загальною кількістю пролікованих хворі пільгових категорій складають 3511 осіб, що становить 17,8%, з них інваліди по загальному захворюванню – 1805 (51,4% від загальної кількості пільгових категорій хворих), інваліди по туберкульозу – 715 (20,3%), інваліди ВВВ – 77 (2,1%), постраждали від наслідків аварії на ЧАЕС – 167 (4,7%), учасники Афганської війни – 155 (4,4%), інші – 592 осіб (17,1%).

Водночас ще має місце недостатнє використання путівок, які направляються до органів управління охороною здоров'я, хоча показники використання путівок з року в рік мають позитивну динаміку: недоїзд хворих складає 17,7% (порівняно з 2010 р. – 17,9%, з 2009 р. – 18,5%, з 2008 р. – 21,4%).

МОЗ України підпорядковано 11 спеціалізованих (спеціальних) санаторіїв та 2 відділення

(в санаторіях “Зелена гірка” та “Хаджибей”) протитуберкульозного профілю для лікування дітей з туберкульозом органів дихання, позалегенових форм туберкульозу, кістково-суглобового туберкульозу, органів зору. Всього за 2011 р. проліковано 29459 дітей, хворих на туберкульоз.

У дитячих санаторіях МОЗ протитуберкульозного профілю, за даними санаторіїв МОЗ, протягом 2011 р. проліковано 15474 дитини пільгових категорій, що становить 52,5% від загальної кількості пролікованих, з них діти-сироти – 1480 (9,5% від кількості пролікованих дітей пільгових категорій), діти-інваліди – 1769 (11,4%), діти з багатодітних сімей – 2099 (13,5%), діти з малозабезпечених сімей – 5389 (34,8%), діти, які постраждали від наслідків аварії на ЧАЕС, – 697 (4,5%), з дитячих будинків-інтернатів – 900 дітей (4,9%).

Використання бюджетних коштів в зазначених санаторіях також має тенденцію до покращання: згідно з планом, затвердженим наказом МОЗ України від 29.12.2010 № 1174, не використано біля 22,8% (у 2010 р. не використано путівок на 23,2%), що свідчить про стабільну роботу з тенденцією до покращання санаторно-курортних комісій в областях та покращання організації їх роботи.

Укомплектованість фізичними особами у санаторіях протитуберкульозного профілю не відповідає наказу МОЗ України від 23.02.2000 № 33 «Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я», що впливає на якість лікування.

Запорукою високої якості надання медичної допомоги є наявність відповідної категорії фахівців. Із загальної кількості лікарів, які працюють у протитуберкульозних санаторіях, атестаційну категорію мають 64,0%, з них 36,5% – вищу категорію, 20,8% – першу категорію, 6,7% – другу категорію, без категорії працюють 36,0% спеціалістів.

Середній медичний персонал у протитуберкульозних санаторіях атестовано на 62,0%, з них вищу категорію мають 38,9%, першу категорію – 14,9%, другу категорію – 8,2%, без категорії працюють 38,0% працівників.

На підставі проведеного аналізу переважна більшість лікарів та середнього медичного персоналу пройшли передатестаційну підготовку і має відповідну атестаційну категорію, решта мають об'єктивні підстави: відсутність необхідного стажу роботи, сімейний стан, похилий вік.

Недостатня кількість педагогічних працівників не дозволяє забезпечити необхідною увагою хворих дітей в кількості, що відповідає плановій потужності закладу. На сьогодні кількість дітей на одного вихователя санаторію перевищує норму майже удвічі. Це погіршує якість виховної роботи з дітьми та догляд за ними, що призводить до різних непередбачуваних ситуацій.

Висновки

Таким чином, основними напрямками удосконалення організації санаторно-курортного лікування у закладах протитуберкульозного профілю слід визначити покращання контролю за використанням бюджетних коштів як показник покращання роботи органів управління охороною здоров'я, що, у свою чергу, підвищить

доступність санаторно-курортного лікування та кількість пролікованих; підвищення якості санаторно-курортної допомоги шляхом впровадження нових технологій та методик лікування.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з якістю санаторно-курортного лікування хворих на туберкульоз.

Список літератури

1. Дудіна О. О. Динаміка здоров'я дитячого населення України / О. О. Дудіна, Г. Я. Пархоменко // Совр. педиатрия. – 2011. – № 5 (39). – С. 37–39.
2. Медико-демографічна ситуація та організація медичної допомоги населенню у 2010 році : підсумки діяльності системи охорони здоров'я та реалізація Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / за ред. першого заступника Міністра охорони здоров'я О. В. Аніщенко. – К. : МОЗ України, 2011. – 104 с.
3. Міжгалузева комплексна програма «Здоров'я нації». 2010 / за ред. І. М. Ємця, Г. О. Слабкого. – К. : МОЗ, УІСД, 2011. – 163 с.
4. Ципко М. І. Деякі аспекти захворюваності на туберкульоз / М. І. Ципко, О. В. Розум, І. В. Плотніков // Тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. [«Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи»], (м. Житомир, 10–11 листоп. 2011 р.) / за ред. В. Й. Шатила. – Житомир : Полісся, 2011. – С. 363–364.
5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію. 2010 рік : [монографія] / за ред. О. В. Аніщенко. – К., 2011. – 459 с.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕЯТЕЛЬНОСТІ ДЕТСКИХ САНАТОРИВ ПРОТИВТУБЕРКУЛЕЗНОГО ПРОФІЛЯ, НАХОДЯЩИХСЯ В ВЕДЕННІ МЗ УКРАЇНИ

Н.А. Хаджинова (Київ)

Приведены статистические данные относительно заболеваемости детского населения Украины туберкулезом и организации их санаторно-курортного лечения.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **дети, туберкулез, санаторно-курортное лечение.**

CHARACTERISTICS OF CHILDREN'S SANATORIUM ANTITUBERCULOUS PROFILE ACTIVITY SUBORDINATED TO THE MINISTRY OF HEALTH OF UKRAINE

N.A. Hadzhynova (Kyiv)

The statistical data on morbidity of children's population in Ukraine by TB and organization of their sanatorium treatment have been presented.

KEY WORDS: **children, tuberculosis, sanatorium treatment.**

Рецензент: к.мед.н., доц. Г.К. Северин